

Huvudman

Umeå kristna friskoleförening org. nr. 894002-8478
maria.flising@mariaskolan.se

Ärendet

Tillsyn av grundskolan Mariaskolan i Umeå kommun; nu fråga om uppföljning av vitesbeslut den 3 maj 2024.

Beslut

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Umeå kristna friskoleförening att senast **fredag den 24 oktober 2025** ha vidtagit nedan angivna åtgärder avseende brister rörande saklig undervisning på vetenskaplig grund, utbildning vid skolenheten, och frånvaroutredningar. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas till Skolinspektionen.

Om Umeå kristna friskoleförening inte följer detta föreläggande kan mer ingripande sanktioner komma att aktualiseras.

Beslutet om föreläggande gäller omedelbart enligt 26 kap. 10 § tredje stycket skollagen. Beslutet om föreläggande får enligt 28 kap. 2 och 18 §§ skollagen inte överklagas.

Umeå kristna friskoleförening ska vidta följande åtgärder

Saklig undervisning på vetenskaplig grund

1. Se till att undervisningen i skolans val kristendom är saklig och vilar på vetenskaplig grund. I det ingår att se till att det inte förekommer förkunnande inslag i undervisningen och att eleverna inte ensidigt blir påverkade till förmån för den ena eller andra åskådningen. (skollagen 1 kap 5 §, Läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr 22) avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag)

Utbildning vid skolenheten

1. Se till att verksamheten vid skolenheten Mariaskolan bedrivs i enlighet med huvudmannens godkännande, det vill säga vid en skolenhet. Det innebär att all verksamhet ska bedrivas i en eller flera skolbyggnader som ligger nära varandra i Umeå kommun och som tillhör samma huvudman. Verksamheten ska bedrivas i de lokaler och med den utrustning som behövs för att syftet med utbildningen ska kunna uppfyllas. Av huvudmannens redovisning ska framgå i vilken skolbyggnad eller vilka skolbyggnader som skolenhetens verksamhet bedrivs i och på vilket sätt dessa lokaler och utrustning är ändamålsenliga utifrån syftet med utbildningen. (1 kap. 3 §, 2 kap. 5 § och 2 kap. 35 § skollagen)

Frånvaroutredningar

2. Se till att, när en elevs frånvaro har utretts, vidta åtgärder för att eleven ska öka sin närvaro och fullgöra sin skolgång. Åtgärderna ska ha sin utgångspunkt i den utredning om frånvaro som genomförts. De åtgärder som vidtas ska dokumenteras och en sammanställning över åtgärder som vidtagits för respektive elev ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder. (7 kap. 19 a § skollagen)

Anmärkning

Skolinspektionen tilldelar med stöd av 26 kap. 11 § skollagen Umeå Kristna Friskoleförening en anmärkning avseende brister rörande åtgärdsprogram. Umeå kristna friskoleförening ska senast fredag den 24 oktober 2025 vidta de åtgärder som huvudmannen bedömer är nödvändiga för att avhjälpa påtalade brister. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas för Skolinspektionen. Beslutet om anmärkning får enligt 28 kap. 2 och 18 §§ skollagen inte överklagas.

Områden utan konstaterade brister

Skolinspektionen avslutar ärendet i den del det avser lärare och undervisning.

Om ärendet

Skolinspektionen har hösten 2023 genomfört en tillsyn av Mariaskolan som är en F-9 skola i Umeå kommun. Tillsynen har omfattat bestämmelser gällande saklig undervisning som vilar på vetenskaplig grund, utbildning vid skolenheten, lärare och undervisning, frånvaroutredningar, särskilt

stöd, lokaler och utrustning, extra studietid, tillgång till elevhälsa samt konfessionella inslag.

Skolinspektionen har den 3 maj 2024 beslutat att förelägga Umeå kristna friskoleförening att vid vite av 300 000 kronor senast den 16 augusti 2024 vidta åtgärder för att avhjälpa brister rörande saklig undervisning som vilar på vetenskaplig grund och godkännande för utbildning.

Skolinspektionen bedömde att bristerna utgjorde ett allvarligt missförhållande. Att brister utgör ett allvarligt missförhållande innebär även att återkallelse av godkännandet kan bli aktuellt trots att föreläggandet följts, om det uppstår nya allvarliga brister i verksamheten inom två år från detta föreläggande. (26 kap. 15 § skollagen)

Skolinspektionen har den 3 maj 2024 även beslutat att förelägga Umeå kristna friskoleförening att senast den 16 augusti 2024 vidta åtgärder för att avhjälpa brister rörande undervisning av legitimerade och behöriga lärare samt att senast den 18 oktober 2024 vidta åtgärder för att avhjälpa brister rörande frånvaroutredningar.

Vidare har Skolinspektionen tilldelat Umeå kristna friskoleförening en anmärkning rörande särskilt stöd.

Umeå kristna friskoleförening har den 16 augusti 2024 och den 18 oktober 2024 inkommit med redovisningar av vidtagna åtgärder med anledning av föreläggandena och anmärkningen.

Skolinspektionen har vid återbesök i samband med uppföljningen genomfört intervjuer med elever, vårdnadshavare, lärare och en före detta lärare, personal i elevhälsan, rektorn, representanter från huvudmannen samt lektionsobservationer den 19 november till den 6 december 2024. Skolinspektionen har genomfört en kompletterande intervju med huvudmannen den 2 april 2025. Som en del av tillsynen har även dokumentation granskats, bl.a. fortbildningsmaterial, ämnesplaneringar, betygskataloger, elevakter, åtgärdsprogram, frånvaroutredningar och hyresavtal. Huvudmannen har yttrat sig över allt material av betydelse för beslutet.

Skolinspektionen har i nu aktuellt ärende tagit ställning till om Umeå kristna friskoleförening har följt föreläggandena och vidtagit åtgärder med anledning av anmärkningen samt om påtalade brister har avhjälpats.

Motivering av beslutet

Skolinspektionen redogör först för de omständigheter som framkommit i tillsynsutredningen och som ligger till grund för myndighetens bedömning, därefter anges de bestämmelser som tillämpas och slutligen redovisar Skolinspektionen sin bedömning i det här fallet.

Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i skollagen, föreskrifter som har meddelats med stöd av skollagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar (2 kap. 8 § skollagen). Vidare ska huvudmannen se till att nödvändiga åtgärder vidtas om det framkommer att det finns brister i verksamheten (4 kap. 7 § skollagen).

Föreläggande

Saklig undervisning på vetenskaplig grund

Skolinspektionens tidigare beslut

Skolinspektionen förelade i beslutet den 3 maj 2024 Umeå kristna friskoleförening vid vite om 300 000 kr att se till att undervisningen i skolans val kristendom om bibliska berättelser är saklig och vilar på vetenskaplig grund, vilket innebar att skolan skulle upphöra med att framställa ovetenskapliga ifrågasättanden av evolutionsteorin eller jordens ålder som vetenskapliga (punkt 1).

Skolinspektionen bedömde att undervisningen inom skolans val kristendom inte uppfyllde kravet på att undervisningen ska vara saklig och vila på vetenskaplig grund. Utredningen visade att lärare i undervisningen hade presenterat kreationistiska argument för berättelserna i Bibeln. Bland annat hade argument till stöd för att syndafloden som beskrivs i Bibeln har ägt rum presenterats i ett bildspel med länkar till kreationistiska källor. Även argument om sedimentlager i Grand Canyon som ifrågasätter jordens ålder till stöd för den bibliska berättelsen om syndafloden hade presenterats i undervisningen. Skolinspektionen konstaterade att undervisningen inom skolans val kristendom har samma krav på vetenskaplighet som undervisningen i övrigt. Argument presenterades i undervisningen på ett sätt som såg ut att vara vetenskap, vilket gjorde det svårt för eleverna att genomskåda att det inte är argument grundade i vetenskap. Utredningen visade också att det fanns ovetenskapliga uppfattningar hos eleverna på skolan, men att istället för att bemöta dessa, så bemöttes dessa med argument som framställdes som vetenskap men som inte har vetenskaplig grund. Vidare bemötte mer än hälften av de intervjuade lärarna ovetenskapliga uppfattningar med en relativisering, att olika personer tror på olika saker och att man får tro på vad man vill, istället för att bemöta eleverna med vetenskapligt grundad kunskap.

Vidare förelade Skolinspektionen Umeå kristna friskoleförening att se till att övrig undervisning vid skolan skapar förutsättningar för eleverna att kunna skilja mellan naturvetenskapliga och andra sätt att skildra omvärlden. Det innebar att skolan skulle upphöra med att undervisa om

den kritik som framförts mot evolutionsteorin, och framställa ovetenskapliga ifrågasättanden av evolutionsteorin och jordens ålder som vetenskapliga. (punkt 2)

Skolinspektionen bedömde att undervisningen som eleverna fick i ämnet biologi inte uppfyllde kravet på saklighet och vetenskaplig grund. Bristen innebar att eleverna genom undervisningen inte gavs möjlighet att skilja mellan naturvetenskapliga och andra sätt att beskriva och förklara omvärlden.

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder

Huvudmannen har den 19 augusti 2024 redovisat vidtagna åtgärder gällande saklig undervisning som vilar på vetenskaplig grund. Redovisningen gäller föreläggandena punkt 1¹ och punkt 2².

För punkt 1 har huvudmannen redovisat följande vidtagna åtgärder. För att säkerställa att skolans val kristendom om bibliska berättelser är saklig och vilar på vetenskaplig grund har en genomgång av och revidering av kursplanen för religionsfördjupningen i kristendom skett. De har uppdaterat den lokala kursplanen i kristendomsämnet, så att där bättre framgår när de tar upp vad och vilka av läroplanens mål och förmågor de bedömer.

Undervisande lärare i skolans val kristendom, rektorn och skolchef har även utifrån ämnets syfte och centrala innehåll haft samtal om hur ämnet undervisas utifrån vetenskapliga grunder. En genomgång av hur de skiljer på konfessionella inslag i frivillig utbildning och icke-konfessionell utbildning och undervisning gjordes med all personal i maj 2024 och har repeterats i augusti. Under hösten kommer de lärare som undervisar i skolans val kristendom, att mötas regelbundet för uppföljning, tillsammans med rektorn och skolchef.

För punkt 2 har huvudmannen redovisat följande vidtagna åtgärder. Kompetensutveckling för pedagoger har genomförts i augusti 2024 utifrån Skolverkets material "Att ställa frågor". Där gick de igenom vad vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet innebär och hur de kan utveckla det på skolan i deras arbete. De har också haft samtal om vad ett vetenskapligt synsätt innebär. Genom de insatser de har gjort har de säkerställt att undervisningen vid Mariaskolan skapar förutsättningar för eleverna att

¹ Se till att undervisningen i skolans val kristendom om bibliska berättelser är saklig och vilar på vetenskaplig grund. Det innebär att skolan ska upphöra med att framställa ovetenskapliga ifrågasättanden av evolutionsteorin eller jordens ålder som vetenskapliga.

² Se till att även övrig undervisning vid Mariaskolan skapar förutsättningar för eleverna att kunna skilja mellan naturvetenskapliga och andra sätt att skildra omvärlden. Det innebär att skolan ska upphöra med att undervisa om den kritik som framförts mot evolutionsteorin, och framställa ovetenskapliga ifrågasättanden av evolutionsteorin och jordens ålder som vetenskapliga.

kunna skilja mellan naturvetenskapliga och andra sätt att skildra omvärlden. Under hösten 2024 kommer en fokusvecka med tema "Vad är vetenskap?" anordnas för elever och lärare.

Undervisning i skolans val kristendom (punkt 1 i föreläggandet)

Samtliga årskurser på skolan har undervisning i skolans val kristendom, vilket är en fördjupning av ämnet. Undervisningen bedrivs av tre lärare, varav en är skolans rektor.

Skolinspektionens utredning visar bland annat följande när det gäller huvudmannens åtgärder för att avhjälpa bristen gällande undervisningen i skolans val kristendom. Rektorn uppger att skolchefen har haft fyra eller fem möten med lärarna som undervisar i kristendom samt samtal med var och en. Vid ett tillfälle pratade hela personalen om kristendomsämnet. Skolchefen uppger att lärarna har blivit tillsagda att inte gå in på dateringar av bibliska händelser eller om bibliska personer funnits på riktigt. De ska undvika frågor om Bibeln är sann eller inte, eller om något hänt eller inte. De ska inte ta upp "hur skapelsen gått till" utan vad vill skapelseberättelsen säga och hur är den relevant i våra liv. På en fråga om myter i Bibeln, säger skolchefen att lärarna bara ska ta upp vad berättelserna kan säga oss. Skolchefen uppger att fortbildningen nämnde Noa och floden. En lärare i kristendom uppger att skolchefen sagt att de i undervisningen inte ska ta upp de händelser som skolan fått kritik för. De ska undvika att säga att personer i Bibeln har funnits eller ge argument för det, de ska till exempel inte ta upp om Moses funnits eller inte.

En lärare har behandlat de bibliska berättelserna om Adam och Eva och Noas ark men övriga lärare i kristendom har inte gjort det under hösten 2024. Rektorn uppger att det är på grund av att de följer en planering för undervisningen och att de inte har planerat om.

Lektionsobservationer i skolans val kristendom

Skolinspektionen har observerat tre lektioner i skolans val kristendom. Under en lektion i årskurs 2–3 framkommer bland annat följande.

Lektionen tar upp berättelsen om den barmhärtige samariern. Läraren berättar att dagens tema är hur Jesus mötte människorna. Flera gånger börjar läraren säga om bibelberättelserna att "det var så här", men rättar sig och ändrar till "det står så här". Läraren säger att det viktigaste budet är att man ska älska sin nästa som sig själv. Läraren ger ett exempel på hur soldater från Ukraina och Ryssland kan se på varandra. Läraren frågar eleverna om man kan älska en fiende. Man ska älska sin fiende står det i Bibeln, det tar vi med oss idag, säger läraren till eleverna. Läraren delar ut bokmärken till eleverna. På bokmärkena står elevernas namn samt texten "ljuset har övervunnit mörkret". Läraren kommenterar texten med att det passar bra med dagens tema.

Läraren uppger i intervju att bokmärkestexten inte är kopplad till skolans kristna profil, utan handlar om värdegrund. Att Jesus har kommit till världen för att övervinna mörkret och att det är kopplat till hur vi är med varandra. Att "vi kan vara ljus" och hur vi ska vara mot varandra. Läraren uppger att tanken med att säga att man ska älska sin fiende och det tar vi med oss idag, inte var att vara förkunnande. Men att hen kanske uttryckte sig lite slarvigt.

Rektorn uppger i intervju att bokmärkestexten kommer från Bibeln, Johannesevangeliet 1:5³. Rektorn uppger att det inte är konstigt att dela ut ett bokmärke med bibelcitat när man undervisar och jämför det med att ha ett bokmärke med multiplikationstabellen i matematikundervisningen. På fråga om att läraren sagt att man ska älska sin fiende och det tar vi med oss idag, uppger rektorn följande. Det kan tolkas som en uppmaning, men det kan också tolkas som att man ska ta med sig att det står så i Bibeln. Hade det varit en uppmaning skulle läraren sagt "nu får ni gå ut och älska era fiender". Det läraren sa var en sammanfattning och att älska sin fiende är en allmänmänsklig princip.

Skolchefen uppger angående händelsen att texten på bokmärket visserligen är från Bibeln men att det också är ett allmänt hoppingivande citat som inte behöver ha en konfessionell innebörd. På en fråga om att läraren sagt att man ska älska sin fiende uppger skolchefen att det var ett konfessionellt inslag.

Av huvudmannens yttrande framgår bland annat följande. Efter att ha läst hela lektionen återgiven i Skolinspektionens lektionsobservation anser skolchefen inte att det läraren sagt varit ett konfessionellt inslag. Huvudmannen uppger att enligt läroplanen har skolan ett uppdrag att förmedla värderingar som förvaltas av kristen tradition och västerländsk humanism, vilket följs direkt av att undervisningen ska vara icke-konfessionell. Således finns det enligt läroplanen värderingar som förvaltas av kristen tradition som skolan har i uppdrag att förmedla, utan att det i sig räknas som konfessionellt. När värderingar finns i såväl Bibeln som i skolans läroplan så är förmedlandet av dem inte förkunnande. Om en lärare däremot skulle ta upp något som står i Bibeln men som inte återfinns i läroplanen och lyfta det som något eleverna särskilt skulle behöva ta till sig, skulle det ligga inom ramen för ett konfessionellt inslag. I läroplanen står det att "skolan ska främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse". Att älska sina fiender och ge exempel på hur en soldat kan ta hand om en sårad soldat som tillhör fienden, som på den observerade lektionen i fråga, är ett exempel på det och är inte förkunnande. En lektion hade kunnat ta upp Mahatma Gandhi som ett exempel för eleverna att ta efter.

³ "Och ljuset lyser i mörkret, och mörkret har inte övervunnit det." (Joh 1:5, Bibel 2000)

Övrig undervisning (punkt 2 i föreläggandet)

Skolinspektionen har begärt in det material som använts under fortbildningen för personalen. Skolchefen har lämnat in ett bildspel, "Vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet" som motsvarar det som användes under fortbildningen. Bildspelets fem bilder tar upp att planering, genomförande och utvärdering av undervisning ska göras utifrån kunskap från vetenskapliga studier, att planera och utarbeta sin undervisning på kunskap som bygger på relevant forskning samt förhållandet mellan vetenskap, evidens och beprövad erfarenhet. Rektorn har under fortbildningen presenterat ytterligare ett bildspel, "Vad är vetenskap?". Bildspelets elva bilder behandlar olika sorters vetenskapliga källor såsom doktorsavhandlingar och vetenskapliga tidskrifter samt referentgranskning. Bildspelet tar upp att vetenskap måste gå att upprepa, måste kunna göra förutsägelser och måste gå att motbevisa, samt att tillförlitligheten kan närma sig, men inte nå, 100 procent. Tre exempel ges för åhörarna att diskutera om exemplen uppfyller kriterierna för vetenskap. Fortbildningen tog ett par timmar.

En lärare uppger att den fortbildningen som hölls för lärarna var viktig när det gäller att bemöta elevers kommentarer om vad de tror på utan att kränka elevens religionsfrihet. Läraren säger att om hen tar upp big bang och hur det gick till och en elev säger att Gud skapade jorden, så kan läraren säga att forskarna har kommit fram till detta (big bang). Religionen säger något annat, men vi arbetar med vetenskap.

På frågan om vad huvudmannen har gjort för att eleverna inte ska uppfatta samhället som "de andra" (i föregående utredning framkom uppfattningen att kristna tror på Bibeln, men att de andra, det vill säga samhället, "tror på big bang") svarar skolchefen att fokus är på det som står i läroböckerna.

Elever uppger att temaveckan om vetenskap handlade om vetenskapsmän och uppfinnare, och att de höll presentationer om vetenskapsmän. En elev uppger att rektorn presenterade att vetenskap är ett förhållningssätt, man kan inte vara 100 procent säker, men nästan.

En elev uppger att rektorn under hösten 2024 i undervisningen i naturorienterande ämnen sagt att många forskare tänker att evolutionsteorin stämmer, men att det finns många som inte tror på den också. Det finns många forskare som tänker olika, men de flesta tänker att evolutionsteorin är sann. Rektorn uppger att han inte sagt det. Huvudmannen uppger i yttrande att de ställt frågor till de intervjuade eleverna om huruvida de sagt detta. Eleverna har då enligt huvudmannen förnekat att de sagt detta.

Elever i flera årskurser uppger att lärarna inte har tagit upp frågor om jordens ålder, big bang eller evolutionsteorin under höstterminen. En elev

uppgger att någon lärare nämnt jordens ålder och evolutionsteorin. Några elever uppgger att lärarna på den konfessionella morgonsamlingen tagit upp att alla får tro på vad de vill, vissa tror på big bang, sade lärarna. Flera lärare uppgger också att de inte tagit upp de områdena. Rektorn uppgger att de hade varit tvungna att göra om hela planeringen för att ta upp de områdena nu, men att de kommer att göra det senare. Big bang kommer till exempel nästnasta år.

Rektorn uppgger att han presenterat evolutionsteorin för eleverna när han undervisat om ryggradslösa djur i början av höstterminen 2024. Rektorn har då visat utvecklingsträd som visar ett gemensamt släktskap mellan alla ryggradslösa djur, även om han inte gått igenom evolutionsteorin som område, vilket behandlas senare. Då har han inte gett uttryck för att evolutionsteorin skulle vara felaktig eller ifrågasatt. Rektorn har visat en "peer reviewed"⁴ artikel om maneters evolution. På fråga om vad rektorn gjort för att eleverna ska känna tillit till att evolutionsteorin stämmer och att jorden är miljarder år gammal säger rektorn att han medvetet valt att inte uttrycka sig så att det låter som att han ifrågasätter dessa områden. När han gått igenom ryggradslösa djur har han presenterat det utifrån evolutionsteorin utan antydningar om annat, det tycker rektorn väcker tillit. Elever uppgger att en vikarierande lärare sagt att jorden är miljoner år gammal; en elev kommenterar det med att den läraren inte är kristen. En elev säger att lärarna sagt att jorden är miljarder år gammal, de andra eleverna känner inte igen det. En nyanställd lärare uppgger att hen pratat om fossila bränslen och därmed antytt att jorden är miljarder år gammal. En lärare som har naturorienterande ämnen på lågstadiet säger att de nämnt att jorden är miljarder år när de pratat om Darwin.

Rättslig reglering

Utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. (1 kap. 5 § skollagen)

Av förarbetena framgår bland annat följande. De nationella styrdokumenten ger läraren utrymme att välja innehåll och metoder för att nå målen. Detta kräver ett vetenskapligt förhållningssätt i bemärkelsen att kritiskt granska, att pröva och att sätta enskilda faktakunskaper i ett sammanhang. Arbetet i skolan med att välja innehåll och metod och att värdera resultatet ska därför präglas av ett vetenskapligt förhållningssätt och kunskaper som grundar sig på relevant forskning och beprövad erfarenhet. Utbildningen, och de läroplaner och kursplaner som styr den, vilar självklart på forskningsbaserad grund och beprövad erfarenhet. (...). Både utbildningens innehåll och den pedagogik som används omfattas av

⁴ Att artiklar läses och granskas av ämnesexperter innan de accepteras för publicering i en vetenskaplig tidskrift.

bestämmelsen. Formuleringen vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet tydliggör också lärares ansvar att bedriva en undervisning som vilar på vetenskaplig grund. (prop. 2009/10:165, s. 223 f.)

Undervisningen i grundskolan får omfatta skolans val. Utrymmet för skolans val ska användas för undervisning i ett eller flera ämnen. Undervisning i ett ämne inom skolans val ska till sitt innehåll och sin inriktning vara förenlig med kursplanen, kriterierna för bedömning av kunskaper och betygskriterierna. (10 kap. 4 § skollagen, 9 kap. 9 och 11 §§ skolförordningen [2011:185])

Undervisningen som sker inom skolans val i grundskolan i form av fördjupning i bl.a. kristendom måste ske på ett sådant sätt att den fortfarande är icke-konfessionell, dvs. den ska vila på vetenskaplig grund och vara saklig och allsidig. Det innebär bl.a. att det i själva undervisningen inte får förekomma några som helst inslag av utövande bekännelsekaraktär. (Prop. 2009/10:165 s. 227)

I läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr 22) avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, anges bland annat följande. Undervisningen i skolan ska vara icke-konfessionell. Skolan ska vara öppen för skilda uppfattningar och uppmuntra att de förs fram. Den ska framhålla betydelsen av personliga ställningstaganden och ge möjligheter till sådana. Undervisningen ska vara saklig och allsidig. Alla föräldrar ska med samma förtroende kunna skicka sina barn till skolan, förvissade om att barnen inte blir ensidigt påverkade till förmån för den ena eller andra åskådningen. Alla som verkar i skolan ska hävda de grundläggande värden som anges i skollagen och i denna läroplan och klart ta avstånd från det som strider mot dem.

Skolinspektionens bedömning

Huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder

Skolinspektionen konstaterar inledningsvis att huvudmannen har vidtagit åtgärder för att avhjälpa bristerna på skolan. Bland annat har all personal fått en genomgång om skillnaden mellan konfessionella inslag samt icke-konfessionell utbildning och undervisning. Huvudmannen har låtit omarbета den lokala kursplanen för undervisningen i skolans val kristendom. Skolchefen har vidare haft flera möten med lärare som undervisar i skolans val kristendom. Huvudmannen har också hållit en fortbildning för pedagoger där de gått igenom vad vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet är och haft samtal om vad ett vetenskapligt synsätt innebär. Rektorn har dessutom anordnat en temavecka om vetenskap för eleverna.

Undervisning i skolans val kristendom

Angående den observerade lektionen i skolans val kristendom i årskurs 2–3 där läraren delat ut bokmärken med bibeltext uppger huvudmannen att det finns områden där Bibeln och läroplanen har en gemensam värdegrund. Att ta upp ett sådant område i undervisningen är, enligt huvudmannen inte konfessionellt.

I läroplanen anges vilka värden som skolan ska gestalta och förmedla. Det är däremot inte självklart, som huvudmannen anger, att läroplansmålet att "skolan ska främja förståelse för andra människor" förmedlar samma värden som Bibelns uppmaning att "älska din fiende". De exempel som anges i läroplanen på att främja förståelse för andra människor handlar bland annat om att motverka diskriminering som har samband med kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, könsöverskridande identitet eller uttryck, sexuell läggning, ålder eller funktionsnedsättning eller annan kränkande behandling. Huvudmannen uppger även att bokmärket med bibeltexten inte behöver vara konfessionellt, utan kan vara ett allmänt hoppingivande citat. Det framgår dock av utredningen att syftet med bokmärket visserligen varit att förmedla hur människor ska vara mot varandra, men mot bakgrund av att Jesus är ljuset som kommit till världen för att övervinna mörkret.

Skolinspektionen tar i detta beslut inte ställning till om de värden som förmedlas av nämnda bibeltexter är de värden som skolan ska gestalta och förmedla enligt läroplanen. Det är dock inte utan problem att förmedla värden till eleverna med hänvisning till Bibeln, även om det skulle vara värderingar som är förenliga med läroplanen. Huvudmannen jämför det med att (den indiske politikern och andlige ledaren) Gandhi kunde ha använts som ett exempel för eleverna att ta efter. Skolinspektionen instämmer i att många olika källor kan användas för att gestalta och förmedla läroplanens värden. Men gentemot eleverna på en konfessionell skola, i det nämnda exemplet lågstadielever, är det viktigt att tydligt skilja på de konfessionella inslag som skolan får ha och har i utbildningen, och på undervisningen i skolans val kristendom som är en del av undervisningen i religionskunskap som ska vara saklig och vila på vetenskaplig grund. Alla föräldrar ska med samma förtroende kunna skicka sina barn till skolan, förvissade om att barnen inte blir ensidigt påverkade till förmån för den ena eller andra åskådningen (Lgr 22). Om undervisningen utöver att förmedla värden, även blir förkunnande på så sätt att den lär eleverna att Bibeln är en källa som de bör ta sin värdegrund ifrån, eller att det är rätt värden på grund av att de kommer från Bibeln, är det en brist. Angående bibelcitaten som delats ut på ett bokmärke, så jämför skolans rektor det med att dela ut multiplikationstabeller i matematikundervisningen. Denna jämförelse blir dock haltande, då undervisning inte får ensidigt påverka elever till förmån för en åskådning. En lärare i samhällskunskap ska till

exempel lära ut skiljelinjer mellan politiska partier, men ska inte påverka eleverna i någon politisk riktning.

Skolinspektionen bedömer att undervisningen under den angivna lektionen i skolans val kristendom varit osaklig och att den ensidigt påverkat eleverna till förmån för en kristen åskådning. Att utsagorna påverkar eleverna till förmån för en kristen åskådning innebär att undervisningen varit förkunnande. Huvudmannen och rektorn har försvarat undervisningen.

Konfessionella inslag är enligt skollagen bekännande eller förkunnande inslag som tillhör en viss religion och som initieras och genomförs av huvudmannen eller på dess uppdrag. Skolinspektionen har som ovan nämnts bedömt att undervisningen varit förkunnande. Det framgår dock av utredningen att varken huvudmannen eller läraren hade för avsikt att lektionen skulle ha ett konfessionellt inslag. Då de förkunnande inslagen i undervisningen inte har initierats av huvudmannen bedöms de enligt skollagen inte som ett konfessionellt inslag. Huvudmannen står däremot bakom en undervisning som är osaklig, vilket är en brist (enligt punkt 1).

Som anges ovan bedömer Skolinspektionen att undervisningen i skolans val kristendom om bibliska berättelser vid det angivna lektionstillfället inte var saklig och vilade på vetenskaplig grund. Av utredningen framkommer dock inte annat än att undervisningen i kristendom bibliska berättelser i övrigt varit saklig och vilar på vetenskaplig grund.

Skolinspektionen finner att huvudmannen vidtagit åtgärder för att avhjälpa bristen som anges i föreläggandet under punkt 1 men att en ny brist inom undervisningen i skolans val kristendom förekommit vid ett lektionstillfälle.

Övrig undervisning

Av utredningen framgår att huvudmannen vidtagit åtgärder när det gäller saklig undervisning på vetenskaplig grund i andra ämnen än skolans val kristendom (punkt 2). Skolchefen har genomfört en fortbildning för pedagoger utifrån Skolverkets material "Att ställa frågor", som handlade om undervisningsmetoder. Av utredningen framgår vidare att skolchefens och rektorns föreläsningar inte har tagit upp de delar av undervisningen som kritiserades i det föregående beslutet men frågorna nämndes i diskussionerna efter föreläsningen. Huvudmannen har vidare genomfört en fortbildning om vetenskap för elever.

Det förekommer uppgifter från en elev i en elevintervju om att rektorn på en lektion ifrågasatt den säkra roll som evolutionsteorin har inom vetenskapen. Uppgiften kommer dock från en enskild elev och har förnekats av rektorn. Skolinspektionen lägger därför inte uppgiften till grund för sin bedömning.

Skolinspektionen noterar att det förekommer exempel på att lärare nämnt jordens ålder och evolutionsteorin i undervisningen, bland annat skolans rektor, en vikarie och en nyanställd lärare. Det framgår dock att de flesta elever i undervisningen inte har mött uppgifter gällande de frågor som varit brister i föregående beslut. Huvudmannen förklarar detta med att de följer den planering för undervisningen som finns på skolan.

Det har inte framkommit i utredningen att den övriga undervisningen innehållit kritik mot evolutionsteorin eller att ovetenskapliga ifrågasättanden av evolutionsteorin eller jordens ålder framställts som vetenskapliga.

Skolinspektionen bedömer att huvudmannen har vidtagit åtgärder för att avhjälpa bristen som anges i föreläggandet under punkt 2 i föreläggandet och att det av utredningen inte har framkommit att det förekommer kvarstående brister.

Angående den utfrågning som huvudmannen genomfört i syfte att ta reda på vad eleverna uppgett under intervjun vill Skolinspektionen framhålla följande. Intervjuer är en viktig del i Skolinspektionens tillsynsuppdrag och elever och personal ska kunna känna sig trygga med att lämna uppgifter till myndigheten, anonymt, utan att behöva känna oro för eventuella repressalier efteråt. Skolinspektionen vill i detta hänseende framhålla att det är ett olämpligt förfarande av huvudmannen att intervjua eleverna om vad de sagt till Skolinspektionen under tillsynsbesöket. Genom att efterforska på det sätt som huvudmannen har gjort undergrävs det förtroende elever ska kunna känna för Skolinspektionen och därmed, i längden, möjligheten för Skolinspektionen att genomföra sitt tillsynsuppdrag.

Utbildning vid skolenheten

Skolinspektionens tidigare beslut

Skolinspektionen bedömde i beslutet i maj 2024 att Umeå kristna friskoleförening inte organiserade verksamheten vid Mariaskolan i en skolenhet. Av utredningen framgick att undervisningen i årskurs 8 och 9 från höstterminen 2023 bedrevs i lokaler som inte tillhörde Mariaskolan. Skolinspektionen bedömde att undervisningen bedrevs på så vitt skilda platser att utbildningen inte kunde anses bedrivas vid en sammanhållen skolenhet.

Skolinspektionen hänvisade till huvudmannens tillstånd att bedriva skolverksamhet. Av tillståndet framgår att Umeå kristna friskoleförening har beviljats godkännande som huvudman för förskoleklass, grundskola årskurs 1–9 samt anpassad grundskola årskurs 1–10 vid Mariaskolan i Umeå kommun. Eftersom huvudmannen bedrev verksamhet i två

skolbyggnader som inte utgjorde en skolenhet fann Skolinspektionen att huvudmannen sedan höstterminen 2023 bedrev skolverksamhet som inte omfattades av godkännandet och som huvudmannen saknade tillstånd för. Skolinspektionen bedömde att det utgjorde ett allvarligt missförhållande att Umeå kristna friskoleförening bedrev skolverksamhet utan tillstånd.

Mariaskolan förelades vid vite att se till att verksamheten vid skolenheten Mariaskolan bedrivs i enlighet med godkännandet, det vill säga vid en skolenhet.

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder

Av huvudmannens redovisning och intervjuer framgår att den undervisning som tidigare bedrevs för två årskurser i andra lokaler nu bedrivs på skolenheten Mariaskolan.

Undervisning utanför skolenheten

Enligt huvudmannen bedrivs undervisningen utanför skolenheten i de delar av undervisningen som kräver specialsalar. För läsåret 2024/25 sker det, förutom i idrott och hälsa, i delar av undervisningen i slöjd, hem- och konsumentkunskap samt fysik och kemi.

Huvudmannen hyr salar på två andra skolor i närområdet, Umeå Waldorfskola som ligger ca 200 meter från Mariaskolan och Hannaskolan som ligger en kilometer från Mariaskolan.

Enligt huvudmannen har eleverna i årskurs 6–9 all slöjd (endast träslöjd) på Umeå Waldorfskola under hela läsåret. Undervisningen i slöjd bedrevs även föregående läsår i Umeå Waldorfskolas lokaler.

Undervisningen i praktiska moment i hem- och konsumentkunskap bedrivs enligt huvudmannen från vecka 17 till terminsslutet på Hannaskolan. Eleverna i årskurs 6–9 har sex lektioner och eleverna i årskurs 4–5 har två lektioner på Hannaskolan. Av elevintervjuer framgår att inga elever undervisades i hem- och konsumentkunskap under höstterminen 2024. Under vårterminen föregående läsår hyrdes en sal för hem- och konsumentkunskap i ytterligare en annan närliggande skola.

Huvudmannen hyr en laborationssal på Umeå Waldorfskola under vecka 15 och 17. Eleverna i årskurs 8–9 kommer att ha fem och en halv timmar och eleverna i årskurs 6–7 kommer att ha fem timmar laborationer på Waldorfskolan. Laborationerna sker inom ämnet fysik (ett moment) och ämnet kemi (ett flertal moment). Rektorn uppger att undervisningen till 90 procent kan bedrivas i klassrum på Mariaskolan men att de kan behöva samla ihop moment och laborera i en annan sal. Mariaskolan hade inte tillgång till laborationssal under hösten 2024 och vid tiden för tillsyns-

besöket hade Mariaskolan inte något avtal för laborationssal för vårterminen 2025. Även föregående läsår hyrde huvudmannen laborationssal i Umeå Waldorfskolans lokaler. Avtalet gällde vårterminen 2024, två timmar en dag i veckan vid 17 tillfällen, eller sammanlagt 34 timmar.

Skolinspektionen har bett att få del av avtal för hyra av laborationssal samt sal för hem- och konsumentkunskap för innevarande läsår. Huvudmannen har gett in ett avtal för hyra av laborationssal på Umeå Waldorfskola, daterat den 4 april 2025, av vilket framgår att laborationssalen hyrs vecka 15 och 17, under sammanlagt tolv timmar samt att kemikalier inte ingår i hyran. Huvudmannen har vidare uppgett att det endast finns ett muntligt avtal för hyra av sal för hem- och konsumentkunskap på Hannaskolan. Skolinspektionen har sedan tidigare fått del av ett hyresavtal som gäller på helårsbasis för träslöjdssalen på Umeå Waldorfskola och där utrustning ingår i hyran.

Övriga lokaler

Huvudmannen uppger att lokalerna är trånga och att de arbetar långsiktigt för att hitta mer ändamålsenliga lokaler. Huvudmannen uppger att de ser över om lärartätheten kan sänkas för att ha råd med lämpliga lokaler.

Rättslig reglering

Med skolenhet avses av huvudman organiserad enhet som omfattar verksamhet i en eller flera skolbyggnader som ligger nära varandra och till enheten knuten verksamhet som inte bedrivs i någon skolbyggnad (1 kap. 3 § skollagen).

Av förarbetena till 1 kap. 3 § skollagen framgår att begreppet skolenhet avser skolan i fysisk bemärkelse, det vill säga de byggnader, lokaler och utrymmen utomhus där huvudmannen bedriver sin verksamhet. För att flera byggnader ska anses tillhöra samma skolenhet krävs att de ligger någorlunda nära varandra och på ett naturligt sätt hör ihop. Byggnaderna i en skolenhet ingår också i samma administrativa enhet. Även verksamhet som inte bedrivs i någon skolbyggnad, men som är nära knuten till enheten omfattas av begreppet skolenhet. Här avses t.ex. skolgårdar samt idrottsplatser i nära anslutning till skolans byggnader (prop. 2009/10:165 s. 633).

I 2 kap. 5 § skollagen anges bland annat att enskilda efter ansökan får godkännas som huvudmän för förskoleklass och grundskola och att ett godkännande ska avse viss utbildning vid en viss skolenhet. Vidare anges i 2 kap. 5 § 3 punkten skollagen att enskilda efter ansökan får godkännas som huvudmän för förskoleklass och grundskola om den enskilda i övrigt har förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för utbildningen.

Av förarbetena till 2 kap. 5 § 3 punkten skollagen framgår att huvudmannen måste ha förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för

utbildningen. Med föreskrifter avses samtliga bestämmelser i lagar, förordningar och myndighetsföreskrifter som gäller för den aktuella skolformen eller fritidshemmet. I detta krav får i enlighet med praxis på området anses ligga att t.ex. budget och elevprognoser ger vid handen att verksamheten i praktiken har förutsättningar att följa föreskrifterna (prop. 2009/10:165 s. 643).

För utbildningen ska de lokaler och den utrustning finnas som behövs för att syftet med utbildningen ska kunna uppfyllas. (2 kap. 35 § skollagen)

Skolinspektionens bedömning

Av utredningen framgår att huvudmannen inte längre bedriver undervisning för eleverna i årskurs 8 och 9 i en annan lokal. Huvudmannen har således vidtagit viss åtgärd för att avhjälpa de brister som identifierades i Skolinspektionens beslut i maj 2024.

Däremot framgår av utredningen att huvudmannen fortsatt bedriver en del av undervisningen i ett flertal ämnen i lokaler som inte tillhör skolenheten. Det är de praktiska delarna av ämnena som bedrivs i lokaler som huvudmannen hyr av två närliggande skolor. Det gäller, utöver idrott och hälsa, delar av undervisningen i ämnena slöjd (träslöjd), hem- och konsumentkunskap samt fysik och kemi. Orsaken till att undervisningen bedrivs i externa lokaler är att Mariaskolan saknar tillräckliga lokaler och utrustning för att kunna bedriva undervisning i praktiska moment i dessa ämnen i sina egna lokaler.

Vidare framgår att de externa lokalerna, förutom träslöjdslokalen, endast hyrs under en del av läsåret men under övriga tider saknar skolan tillgång till dessa lokaler. Till exempel hade eleverna på skolan under hösten 2024 inte tillgång till någon laborationssal för undervisning i ämnena fysik och kemi. Hyresavtalet för laborationssalen gäller endast tolv timmar under vilka samtliga laborationer i de båda ämnena ska hinnas med. Hyresavtalet är daterat så sent som den 4 april 2025, dvs. när större delen av läsåret redan passerat. Det framgår vidare att den externa lokalen för hem- och konsumentkunskap är en annan lokal än den som hyrdes föregående läsår samt att det inte finns något skriftligt avtal för hyran av lokalen.

Ett godkännande att bedriva skolverksamhet beviljas för viss utbildning vid en viss skolenhet. Umeå Kristna Friskoleförening har beviljats godkännande som huvudman för förskoleklass, grundskola årskurs 1–9 samt anpassad grundskola årskurs 1–10 vid Mariaskolan i Umeå kommun. Tillståndet innebär att Umeå Kristna Friskoleförening får bedriva skolverksamhet vid en skolenhet i Umeå kommun.

Huvudmannen har uppgett att det visserligen är endast en del av undervisningen i de olika ämnena som huvudmannen förlagt i externa

lokaler. För ämnena fysik och kemi rör det sig om endast ett fåtal timmar. Skolinspektionen bedömer dock att det i alltför stor utsträckning bedrivs undervisning i externa lokaler enligt nuvarande upplägg, det vill säga i ämnena hem- och konsumentkunskap, slöjd (trä), fysik samt kemi.

Gällande huvudmannens långsiktighet i de lokallösningar som skolan har valt, konstaterar Skolinspektionen följande. Huvudmannen har uppgett att skolan behöver nya lokaler och har såväl i samband med grundbeslutet som vid uppföljningen uppgett att de arbetar långsiktigt för att få en lösning av lokalfrågan till stånd. Det framgår dock att huvudmannen fortfarande inte har någon långsiktig lösning på hur verksamheten ska kunna bedrivas vid en skolenhet och det är en ekonomisk fråga som kan innebära att lärartätheten behöver sänkas för att ha råd med lämpliga lokaler. Av utredningen framgår vidare att under tiden huvudmannen söker lösning på lokalfrågan, hyr huvudmannen olika lokaler utan framförhållning och beträffande en lokal utan att ett skriftligt avtal har upprättats.

Av förarbetena framgår att huvudmannen måste ha förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för utbildningen. Med föreskrifter avses samtliga bestämmelser i lagar, förordningar och myndighetsföreskrifter som gäller för den aktuella skolformen. Skolinspektionens konstaterar att det bland annat inbegriper att huvudmannen behöver säkerställa att det finns lokaler som är utrustade för de behov som verksamheten har utifrån sitt elevunderlag och de ämnen eleverna läser och att dessa lokaler ska tillhöra huvudmannens egen administrativa enhet. Vidare förutsätts givetvis att lokalerna utgör en långsiktig lösning för verksamheten och eleverna så att eleverna får den undervisning de har rätt till och utifrån respektive ämnes kursplan, inklusive syfte och centralt innehåll.

Skolinspektionen bedömer utifrån ovan att undervisningen enligt nuvarande upplägg i många delar av ämnena bedrivs utanför skolenheten och att Mariaskolans verksamhet fortsatt inte bedrivs i enlighet med godkännandet det vill säga vid en skolenhet. Huvudmannen har därmed inte avhjälpt bristen gällande undervisning vid skolenheten.

Elevers frånvaro

Skolinspektionens tidigare beslut

Umeå kristna friskoleförening har i beslut den 3 maj 2024 förelagts att rektorn ska se till att en utredning om en elevs frånvaro inleds om en elev bedöms ha upprepad eller längre frånvaro och en utredning inte är uppenbart obehövlig. Utredningen ska genomföras i samråd med eleven och elevens vårdnadshavare samt med elevhälsan. Enligt föreläggandet ska rektorn dokumentera de elever som bedöms ha upprepad eller längre frånvaro samt när utredningar inletts och, i förekommande fall, slutförts för

respektive elev under perioden den 3 maj 2024 till och med den 18 oktober 2024. (punkt 6)

Umeå kristna friskoleförening har vidare förelagts att när en elevs frånvaro har utretts, vidta åtgärder för att eleven ska öka sin närvaro och fullgöra sin skolgång. Av föreläggandet framgår att åtgärderna ska ha sin utgångspunkt i den utredning om frånvaro som genomförts. (punkt 7)

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder

Huvudmannen har redovisat vidtagna åtgärder och därvid lämnat in en ny rutin för utredning, "Struktur för frånvarokartläggning", av vilken framgår att en frånvaroutredning genomförs av elevhälsan och mentorn i samråd med eleven och elevens vårdnadshavare. Huvudmannen har i sin redovisning uppgett att det under tiden mellan Skolinspektionens beslut den 3 maj och den 18 oktober 2024 inte inleddes något nytt ärende gällande frånvaro, förutom en utvärdering för en elev som gick ut årskurs 9 våren 2024. Den 20 januari 2025 har huvudmannen gett in tre frånvaroutredningar, varav en inte var avslutad. Av en av dessa utredningar framgår inte åtgärder för att komma till rätta med elevens frånvaro.

Frånvaroutredningar

Representanter från elevhälsan uppger att skolan sedan våren 2024 har ett nytt system för frånvaroutredningar. Skolans gräns för när frånvaro är "alarmerande" (skolans begrepp) går vid 15 till 20 procent. Det finns också ett formulär med frågor till vårdnadshavare och elev som ska fyllas i. Det är kuratorn eller elevens mentor som ställer frågor till vårdnadshavare och eleven. Frågorna i formuläret har tidigare ingått som en del i den pedagogiska kartläggningen men finns nu separat för utredning av frånvaro. Det kan även bli aktuellt med en utredning om behov av särskilt stöd. Personalen behöver ta reda på vad det är som gör att eleven inte klarar att vara i skolan. Skolsköterskan är inkopplad om problemet är somatiskt. Frånvaro anmäls till huvudmannen när en elev har varit frånvarande en viss procent av skoltiden.

Elevhälsan uppger i intervju att sju elever har problematisk frånvaro. För tre av dessa elever har huvudmannen lämnat in frånvaroutredningar. Övriga elever har åtgärdsprogram med åtgärden anpassad studiegång eller undervisning i studiegruppen och ett par av eleverna har en egen resursperson. Det framgår att frånvaron utretts i samband med utredning om särskilt stöd för ett par elever. Rektorn uppger att för en annan av eleverna pågår det ett frånvaroärende och att elevens frånvaro tas upp kontinuerligt på elevhälsoteamets möten och med hemkommunen.

Anmälan till hemkommunen

Enligt uppgift från Umeå kommun har fyra elever, hemmahörande i Umeå kommun, skrivits in på Mariaskolan den 19 augusti 2024 men eleverna har inte varit närvarande på skolan. På en direkt fråga från Umeå kommun i september 2024 har Mariaskolans rektor inte lämnat information om att eleverna varit frånvarande. Umeå kommun fick information från rektorn om att eleverna inte alls närvarat vid skolan den 9 januari 2025. Umeå kommun har ställt ett återbetalningskrav på huvudmannen motsvarande skolpengen för dessa elever.

Enligt yttrande från huvudmannen har rektorn i juni 2024 på en fråga från Umeå kommun informerat kommunen om att bland andra fyra syskon tackat ja till placering på skolan för att börja vid terminsstart hösten 2024 med tillägget "på väg att flytta tillbaka till Sverige". I samband med terminsstart fick rektorn information från vårdnadshavaren att familjen inte kommer att flytta tillbaka till Sverige. Eleverna plockades bort från klasslistorna men Umeå kommun meddelades inte att eleverna inte skulle börja på skolan. I september 2024 skickade Umeå kommun ut en avstämning av elevantal till skolan. Rektor noterade att de fyra eleverna felaktigt stod med på listan. Rektor påbörjade att skriva ett mail till kommunen om detta men mailet gick inte iväg till kommunen. I januari 2025 upptäckte rektorn i samband med kommunens utbetalningar att eleverna fortfarande var registrerade på skolan och meddelade genast kommunen om detta. Rektor meddelade även styrelsen om att återbetalning till kommunen behöver läggas in i budgeten för vårterminen.

Rättslig reglering

Om en elev i grundskolan har upprepad eller längre frånvaro ska rektorn, oavsett om det är fråga om giltig eller ogiltig frånvaro, se till att frånvaron skyndsamt utreds om det inte är obehövligt. Utredningen ska genomföras i samråd med eleven och elevens vårdnadshavare samt med elevhälsan. Om förutsättningarna för en utredning om särskilt stöd är uppfyllda ska även en sådan utredning inledas. När en utredning om en elevs frånvaro har inletts ska rektorn se till att frånvaron snarast anmäls till huvudmannen. (7 kap. 19 a § skollagen)

Huvudmannen ska se till att eleverna i huvudmannens förskoleklass och grundskola fullgör sin skolgång. När en skolpliktig elev börjar eller slutar vid en skolenhet med en annan huvudman än hemkommunen eller det hos en sådan huvudman har inletts en utredning om elevens frånvaro enligt 7 kap. 19 a §, ska huvudmannen snarast lämna uppgift om detta till hemkommunen. (7 kap. 22 § skollagen)

Av förarbetena framgår att arbetet med att upptäcka och agera tidigt för att motverka frånvaro hos elever är en av de mest grundläggande åtgärderna

som skolan och samhället kan vidta för att fånga upp elever som riskerar att inte nå kunskapskraven och gå miste om den utbildning som de har rätt till (prop. 2017/18:182 s. 56).

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att huvudmannen följt Skolinspektionens föreläggande gällande frånvaro såtillvida att huvudmannen har redovisat tre frånvaroutredningar, varav en inte slutförts. Vidare framgår att frånvaroutredningar enligt skolans nya rutin genomförs i samråd med elevhälsan, eleven och elevens vårdnadshavare. (punkt 6) Skolinspektionen noterar dock att huvudmannen, beträffande en av eleverna som utretts för frånvaro, inte följt föreläggandet i den del det avser att redovisa vilka åtgärder som vidtas för att eleven ska öka sin närvaro och fullgöra sin skolgång. (punkt 7)

Av utredningen framgår att Mariaskolan sedan det tidigare beslutet i maj 2024 har infört en ny rutin för frånvaroutredningar av vilken framgår att utredningen sker i samråd med elevhälsan, eleven och elevens vårdnadshavare samt att det finns en gräns för vilken procentuell frånvaro som anses problematisk.

Elevhälsans representanter har angett att ett antal namngivna elever har problematisk frånvaro, varav tre elever är de som utretts för frånvaro. Skolinspektionen konstaterar att de övriga angivna eleverna alla har åtgärdsprogram med ingripande åtgärder såsom anpassad studiegång. Av utredningen framgår vidare att elevers frånvaro har utretts i samband med utredningen om särskilt stöd och att det för någon elev pågår utredning om frånvaro. Skolinspektionen bedömer att frågan om elevernas frånvaro därmed får anses omhändertagen inom ramen för åtgärdsprogrammen och de uppföljningar och utvärderingar som ska göras av åtgärdsprogrammen. Det har i övrigt inte framkommit att det finns elever på skolan som bedöms ha upprepad eller längre frånvaro som inte utretts. Skolinspektionen bedömer att huvudmannen avhjälpt bristen gällande frånvaroutredningar men att det föreligger en brist i Mariaskolans frånvaroarbeta då det, gällande en elev vars frånvaro utretts, inte framgår av huvudmannens redovisning vilka åtgärder som vidtas för att eleven ska öka sin närvaro och fullgöra sin skolgång.

Skolinspektionen bedömer vidare att det inte framkommit annat än att huvudmannen anmäler till hemkommunen när en skolpliktig elev börjar eller slutar vid en skolenhet eller det har inletts en utredning om en elevs frånvaro.

Val av ingripande

Skolinspektionen får, enligt 26 kap. 10 § skollagen, förelägga en huvudman som står under dess tillsyn att fullgöra sina skyldigheter, om verksamheten inte uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten (26 kap. 10 § skollagen).

Tillsynen visar att Umeå kristna friskoleförening verksamhet vid Mariaskolan inte uppfyller författningarnas krav vad gäller saklig undervisning på vetenskaplig grund, utbildning vid skolenheten och frånvaroutredningar. Det finns därför skäl att förelägga Umeå kristna friskoleförening att fullgöra sina skyldigheter och vidta åtgärder för att avhjälpa bristerna.

Anmärkning**Särskilt stöd****Skolinspektionens tidigare beslut**

Skolinspektionen tilldelade i beslutet den 3 maj 2024 Umeå kristna friskoleförening en anmärkning rörande särskilt stöd. Skolinspektionen fann att rektorn inte hade utrett en elevs behov av särskilt stöd trots att elevens behov av stöd hade anmälts till rektorn. Utredningen visade att skolan, förutom för nämnda elev, hade utrett behov av särskilt stöd för de elever som anmälts till rektorn.

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen**Särskilt stöd***Anmälan om behov av särskilt stöd*

Av intervju med lärare och elevhälsa framgår att lärare anmäler en elev till elevhälsan om läraren befarar att eleven inte kommer att uppfylla kunskapskriterierna som minst ska uppfyllas.

Beslut om särskild undervisningsgrupp och anpassad studiegång

Av skolans åtgärdsprogram framgår att för sex elever har beslut om särskild undervisningsgrupp och/eller anpassad studiegång inte fattats av rektorn utan av biträdande rektorn, tillika skolans tidigare specialpedagog. Rektorn uppger i intervju att det är rektorn som fattar beslut om enskild undervisning och särskild undervisningsgrupp. Elevhälsan uppger att det är rektorn som fattar beslut om anpassad studiegång, men för någon elev kan det ha varit skolans dåvarande biträdande rektor/specialpedagog som

fattade beslutet. Huvudmannen uppger i yttrande att beslut om anpassad studiegång initialt fattas av rektorn.

Rättslig reglering

Om det inom ramen för undervisningen, genom användning av ett nationellt kartläggningsmaterial eller ett nationellt bedömningsstöd, resultatet på ett nationellt prov eller uppgifter från lärare, övrig skolpersonal, en elev eller en elevs vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas, trots att stöd har getts i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen ska detta anmälas till rektorn. Detsamma gäller om det finns särskilda skäl att anta att sådana anpassningar inte skulle vara tillräckliga. Rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. (3 kap. 7 § skollagen)

Åtgärdsprogrammet beslutas av rektorn. Rektorn får inte överlåta sin beslutanderätt till någon annan om beslutet innebär att särskilt stöd ska ges i en annan elevgrupp, enskilt eller i form av anpassad studiegång. (3 kap. 9 § skollagen)

Skolinspektionens bedömning

Av ovan redovisade omständigheter framkommer inte annat än att verksamheten uppfyller författningarnas krav när det gäller anmälan om behov av särskilt stöd. Huvudmannen har således vidtagit rättelse och bristen kvarstår inte.

Skolinspektionen bedömer dock att det finns en ny brist inom särskilt stöd när det gäller beslut om särskild undervisningsgrupp eller anpassad studiegång. Rektorn uppger visserligen att det är rektorn som fattar beslut om enskild undervisning och anpassad studiegång. Men för sex av de elever som har beslut om anpassad studiegång och/eller särskild undervisningsgrupp framgår det av åtgärdsprogrammen att besluten har fattats av skolans biträdande rektor, som tidigare var skolans specialpedagog. Av skollagen framgår att rektorn ska fatta beslut om åtgärdsprogram och att rektorn inte får överlåta sin beslutanderätt till någon annan om beslutet innebär att särskilt stöd ska ges i en annan elevgrupp, enskilt eller i form av anpassad studiegång. Skolinspektionen bedömer därför att det är en brist att rektorn för sex elever inte fattat besluten om särskild undervisningsgrupp eller anpassad studiegång.

Val av ingripande

Skolinspektionen får i stället för att meddela ett föreläggande tilldela en huvudman som står under dess tillsyn en anmärkning vid mindre allvarliga

överträdelser av vad som gäller för verksamheten (26 kap. 11 § skollagen). Huvudmannen är då skyldig att inom viss tid åtgärda de brister som föranlett anmärkningen. Umeå kristna friskoleförenings verksamhet vid Mariaskolan uppfyller inte författningarnas krav fullt ut vad gäller området särskilt stöd. Av utredningen framkommer att det förekommit att beslut om anpassad studiegång eller särskild undervisningsgrupp har fattats av biträdande rektor, som tidigare var skolans specialpedagog, i stället för av rektorn. Området i övrigt är utan brist. Mot bakgrund härav bedömer Skolinspektionen bristen som mindre allvarlig och finner därför skäl att tilldela Umeå kristna friskoleförening en anmärkning.

Områden utan konstaterade brister

Lärare och undervisning

Skolinspektionens tidigare beslut

Skolinspektionen konstaterade i sitt beslut i maj 2024 att det förelåg brister i verksamheten avseende att endast legitimerade och behöriga lärare får bedriva undervisning. Utredningen visade att undervisningen i skolans val kristendom i årskurs 3–5 inte bedrevs av en behörig lärare, trots att behöriga lärare fanns att tillgå inom huvudmannens organisation. Vidare hade huvudmannen inte försökt rekrytera en behörig lärare att undervisa i svenska i årskurs 4–5. Utredningen visade även att eleverna i den särskilda undervisningsgruppen undervisades av lärare som saknar legitimation. En lärare som saknade legitimation var tillsvidareanställd som lärare.

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Av huvudmannens redovisning och ingiven lärarlegitimation framgår att undervisande lärare i ämnet svenska i årskurs 4–5 samt i skolans val, kristendom, i årskurs 3–5 för läsåret 2024/25 är behöriga samt att läraren i den särskilda undervisningsgruppen är legitimerad. Av redovisningen och ingivna annonser framgår vidare att Umeå kristna friskoleförening försökt rekrytera behöriga lärare i bild åk 7–9, spanska åk 6–9, hem- och konsumentkunskap åk 4–9, teknik åk 7–9, musik åk 7–9 och textilslöjd. Huvudmannen har uppgett att det i slöjd fanns en legitimerad och behörig lärare. När läraren slutade vid terminsstart valde rektorn att inte rekrytera utan att använda en fast anställd olegitimerad lärare.

Av huvudmannens redovisning framgår att personalen som anställts utan tidsbegränsning efter Skolinspektionens tidigare beslut är legitimerade.

Rättslig reglering

Endast den som har legitimation som lärare eller förskollärare och är behörig för viss undervisning får, som huvudregel, bedriva undervisningen (2 kap. 13 § skollagen).

Om det inte finns någon att tillgå inom huvudmannens organisation som uppfyller kraven enligt 13 § eller om det finns något annat särskilt skäl med hänsyn till eleverna eller barnen, får en annan lärare eller förskollärare bedriva undervisningen. En sådan lärare eller förskollärare ska vara lämplig att bedriva undervisningen, och i så stor utsträckning som möjligt ha en utbildning som motsvarar den utbildning som är behörighetsgivande. (2 kap. 18 § skollagen)

Av förarbetena till bestämmelsen 2 kap. 18 § skollagen framgår att en person som enligt huvudregeln inte får användas för att bedriva en viss undervisning får användas för detta under högst ett år i sänder. I normalfallet bör det vara till terminens eller läsårets slut. Huvudmannen är efter denna tid skyldig att på nytt försöka finna en lärare som har en utbildning som är avsedd för undervisningen (prop. 2009/2010:165 s 653).

Endast den som har legitimation får som huvudregel anställas som lärare i skolväsendet utan tidsbegränsning (2 kap. 20 § skollagen).

Skolinspektionens bedömning

Av ovan redovisade omständigheter framkommer inte annat än att verksamheten nu uppfyller författningarnas krav inom detta område. Ärendet ska därför avslutas i denna del.

Beslutet har fattats av enhetschefen Anna Bergqvist.

Utredaren Lars-Henrik Bergström har varit föredragande i ärendet. I ärendets slutliga handläggning har även utredaren Anna Malmenfelt medverkat.